ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Кафедра	Кафедра теорії і історії мистецтв	Рік навчання	2
Галузь знань	В Культура, мистецтво і гуманітарні науки	Вид дисципліни	Вибіркова
Спеціальність	В4 Образотворче мистецтво, реставрація	Семестри	3

МИСТЕЦТВО АМЕРИКИ

Викладач Мельничук Людмила Юріївна, кандидат мистецтвознавства

E-mail ludmel11@ukr.net

Заняття Семестр 3 (осінній)

За розкладом

Адреса к. 205, поверх 2, корпус 3, вул. Мистецтв, 11

Телефон 057 706-02-81 (кафедра ТІМ)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є спілкування у вотсап-чаті групи в робочі дні 10.00-16.00 (запитання, пропозиції, повідомлення). У випадку дистанційного навчання роботи для рубіжного контролю мають бути надіслані на пошту викладача: 1) в *темі* листа: назва дисципліни – ТМ 2) файли підписувати: *прізвище_ завдання. Розширення: текст — docx, ілюстрації — jpeg, pdf.*

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Знання курсів «Історія зарубіжного мистецтва», «Історія світової і української культури», «Теорія мистецтв» тощо.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Альбоми, ілюстративний матеріал згідно тем курсу, сайти музеїв світу, в яких представлено мистецтво доколумбової Америки.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет, екран.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна (вибіркова) «Мистецтво Америка» викладається здобувачам спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та реставрація», ОПП «Мистецтвознавство» першого бакалаврського рівня вищої освіти.

Мета курсу. Сформувати цілісне уявлення про мистецтво доколумбових цивілізацій Америки, його історичний розвиток, регіональну специфіку, художні особливості та роль у духовному й суспільному житті давніх народів.

Основні завдання: ознайомити з періодизацією та провідними культурами Мезоамерики й Анд; проаналізувати розвиток архітектури, скульптури, живопису, кераміки; розкрити зв'язок мистецтва з міфологією, релігією та владою; сформувати навички мистецтвознавчого аналізу.

Загальні (базові компетентності):	**Спеціальні (фахові) компетентності:**
ЗК2: Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ФК1: Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.
ЗК3: Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і	ФК 5: Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у

письмово.	мистецькому творі.
– ЗК5: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;	ФК8: Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.
ЗК6: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;	ФК10: Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.
ЗК8: Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	
ЗК9: Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ

ПР02.	Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
ПР05.	Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.
ПР06.	Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.
ПР11.	Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.
ПР12.	Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.
ПР14.	Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Мистецтво Америки» належить до вибіркових дисциплін професійного спрямування, складається з двох змістових модулів і розрахований на 105 годин, з яких 45 год. аудиторних (24 – лекційні, 21 – практичні заняття), 60 год. – самостійна робота студентів, 4 кредити ЕКТS.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Мистецтво Мезоамерики

Тема 1. Вступ. Загальна характеристика мистецтва доколумбової Америки. Джерела.

Концептуальне осмислення художнього простору Нового Світу до моменту європейського завоювання 1492 року. Географічні та хронологічні межи розвитку двох великих історико-культурних областей - Мезоамерики та Андійського регіону.

Ключові філософсько-релігійні константи давньоамериканського мистецтва: синкретизм, космогонізм, сакралізація влади та нерозривний зв'язок художньої форми з календарно-ритуальним циклом.

Джерельна база курсу: археологічні артефакти, епіграфічні пам'ятки, піктографічні кодекси та хроніки іспанських конкістадорів і місіонерів. Історія дешифрування писемності майя українським ученим Юрієм Кнорозовим, що докорінно змінило світову америндологію.

Тема 2. Ранні культури Мезоамерики. Мистецтво ольмеків

Мистецька спадщина «материнської культури» Центральної Америки - цивілізації ольмеків (II–I тис. до н. е.). Формування перших культових центрів у Сан-Лоренсо та Ла-Венті, де зародилися класичні канони мезоамериканського містобудування й архітектури.

Монументальна скульптура, феномен гігантських базальтових голів, які вважаються портретами правителів або обожнених предків.

Дрібна пластика з жадеїту та нефриту, яка демонструє високий рівень обробки напівдорогоцінного каміння.

Релігійна іконографія, зокрема культ людини-ягуара (ягуароподібні маски, рельєфи, вівтарі), що став основою для міфології всіх наступних культур регіону.

Тема 3. Мистецтво Теотіуакана та Центральної Мексики

Перший справжній мегаполісстародавньої Америки - Теотіуакана («Місто Богів»), який досяг розквіту в I тис. н. е. Грандіозна геометрична концепція міського планування, орієнтованого за астрономічними осями вздовж Дороги Мертвих.

Архітектура східчастих споруд: піраміда Сонця, піраміда Місяця та унікальний храм Пернатого Змія (Кетцалькоатля) з рельєфними скульптурними масками.

Аналіз поліхромного фрескового живопису, що прикрашав стіни житлових палаців і зафіксував образи Великої Богині та релігійні процесії. Феномен специфічних теотіуаканських кам'яних масок та їхня роль у поховальних культах еліти.

Тема 4. Мистецтво майя

Вершина художнього розвитку Мезоамерики - класичне мистецтво цивілізації майя (III–IX ст. н. е.). Архітектурне різноманіття міст-держав (Тікаль, Паленке, Копан) та формування локальних стилів, таких як «Пуук» (на прикладі Ушмаля) з його складними геометричними фризами.

Тріада мистецтв: монументальна архітектура (храми-піраміди на гребнях), рельєфні кам'яні стели із портретами правителів та династійними текстами. «Сікстинська капела майя» - унікальні батальні та ритуальні фрески Бонампака, які демонструють складні колористичні та анатомічні рішення.

Поліхромна палацова кераміка як носій міфологічних сюжетів. Писемність майя, що є витонченим каліграфічним мистецтвом.

Тема 5. Мистецтво тольтеків та ацтеків

Еволюція мистецтва постклассичного періоду. Архітектурні інновації тольтеків у їхній столиці Тулі, знамениті 4-метрові кам'яні фігури воїнів-«атлантів», що тримали дах храму Кетцалькоатля.

Культурі імперії ацтеків (XIV–XVI ст.) та архітектурний ансамбль їхньої столиці Теночтітлан із головним храмом Темпло Майор.

Суворий, експресивний характер ацтекської монументальної скульптури: «Камінь Сонця» (ацтекський календар) та статуї божеств (Коатлікуе).

Декоративно-прикладне мистецтво: унікальні мозаїки з бірюзи, ювелірні виробита поліхромні вироби із пір'я екзотичних птахів.

Змістовний модуль 2. Мистецтво Андського регіону

Тема 6. Мистецтво давніх культур Анд: Чавін, Паракас, Наска, Моче

Зародження та розквіт самобутніх художніх традицій на території сучасного Перу та Болівії від I тис. до н. е. до середини I тис. н. е.

Культура Чавін, антропоморфна та зооморфна кам'яна скульптура (стела Раймонді, Лансон) з характерними образами богів-котів.

Унікальне текстильне мистецтво культури Паракас, поховальні тканини та плащі (манто).

Загадкові геогліфи культури Наска - гігантські лінії та малюнки на поверхні пустелі, фігурна кераміка.

Культура Моче, реалістична портретна кераміка (судини-голови), видатні скарби золотої металургії з гробниць правителів Сіпану.

Тема 7. Мистецтво Тіуанако, Уарі та інків

Розвиток монументальних держав середньовічних Анд та фінальний етап доколумбової культури — імперя інків (Тауантінсую).

Архітектурна спадщина культур Тіуанако та Уарі, зокрема мегалітичні Брами Сонця у Тіуанако з їхньою строгою геометричною різьбою. Інженерний та архітектурний геній інків (XV–XVI ст.) - у феноменальній полігональній кладці з підігнаних без розчину багатотонних гранітних блоків (Саксайуаман, Куско).

Ландшафтна архітектура Мачу-Пікчу, священні споруди та тераси гармонійно інтегровані у природний рельєф високогір'я.

Специфіка інкського абстрактного мистецтва: геометричні ткані орнаменти «токапу», сувора бездекорна металургія та феномен вузликового письма «кіпу» як візуально-інформаційного коду.

Тема 8. Вплив мистецтва доколумбової Америки на світове мистецтво

Мистецтво доколумбової Америки після конкісти: знищення та збереження пам’яток; взаємодія європейських і місцевих художніх традицій; формування мистецтва колоніальної Латинської Америки.

Доколумбова спадщина в мистецтві Латинської Америки: індігенізм XIX–XX ст.; мексиканський монументальний живопис; Дієго Рівера, Хосе Клементе Ороско, Давид Альфаро Сікейрос; звернення до образів і символів давніх цивілізацій.

Вплив доколумбового мистецтва на європейський модернізм: інтерес до мистецтва позаєвропейських культур; примітивізм і пошуки нової художньої мови; Пабло Пікассо та рецепція доколумбової скульптури.

Доколумбові мотиви у мистецтві XX–XXI ст.: геометричні форми, орнамент і символіка; архітектура та монументальність; переосмислення спадщини майя, ацтеків та інків у сучасному мистецтві й дизайні.

Деколонізація музейних колекцій; значення доколумбової спадщини для сучасної культури.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекційних, практичних занять, віртуальних музейних екскурсій, самостійної роботи.

Здобувачі мають самостійно опрацювати окремі теми під час підготовки до семінарських занять, контрольних робіт, конспектування літературних джерел. Зміст

самостійної роботи складає пошук наукової інформації та презентацію її на практичних завданнях або письмовий виклад. У самостійній роботі використовуються базова і допоміжна література, І-нет джерела, відомості про відвідування музейних зібрань.

ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Ольмекські колосальні голови: портретність та символіка влади.
2. Маски і мала пластика ольмеків.
3. Теотіуакан: місто як сакральний простір.
4. Архітектурний ансамбль Паленке.
5. Живопис Бонампака: історія, ритуал та художня мова.
6. Камінь Сонця в мистецтві ацтеків.
7. Геогліфи Наска: художня форма та проблеми інтерпретації.
8. Портретна кераміка Моче.
9. Ворота Сонця в Тіуанако.
10. Мачу-Пікчу: архітектура та ландшафт.
11. Дієго Рівера та образ доколумбової Мексики.
12. Рецепція доколумбового мистецтва в європейському модернізмі.
13. Тема, запропонована здобувачами.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

В межах курсу передбачено рубіжні етапи контролю для здобувачів во денної форми навчання, що здійснюються під час практичних занять (виступи, усне опитування, тестування, самостійні роботи) та написання модульних контрольних робіт. Для студентів заочної форми навчання формами контролю є контрольна робота та тестування. Форма підсумкового контролю – **залік**.

ОЦІНЮВАННЯ ПРОМІЖНИХ ЕТАПІВ КОНТРОЛЮ МОДУЛІВ В БАЛАХ

Рубіжні етапи контролю	Змістовний модуль	№№ теми	Форма звітності	Максимальна кількість рейтингових балів Min Max
1	1	Тема 2-3	Семінар 1	0 5
		Тема 4	Семінар 2	0 5

		Тема 5	Семінар 3	0	5
Модульна контр. роб. № 1				0	10
Презентація				0	20
Джерела				0	5
		Усього за модулем 1		0	50
2	2	Тема 6-7	Семінар 4-5	0	10
		Тема 6-7-8	Семінар 6-7	0	10
Модульна контр. роб. № 2				0	10
Самостійна письмова робота				0	20
		Усього за модулем 2		0	50
Кількість рейтингових балів				0 100	
Форма підсумкового контролю – ЗАЛІК					

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	**Бали**	**ECTS**	**Національна**	**Бали**	**ECTS**
відмінно	90–100	A	задовільно	64–74	D
			незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B	незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C			

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

На заняттях студент має вести конспект лекцій, проявляти ініціативу стосовно навчання (наприклад, пропозиції літератури, екскурсій, зустрічей з мистцями, перегляду документальних фільмів для самостійної роботи), вчасно виконувати усі завдання з курсу.
У разі відрядження, хвороби викладач має перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю або заняття може провести інший викладач кафедри.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Відвідування лекційних та практичних занять є обов'язковим. У разі пропуску занять через захворювання або інших поважних причин має бути документальне підтвердження. У таких випадках надається додаткова можливість виконати запропоновані завдання. За відсутності поважних причин матеріал опрацьовується самостійно без надання можливості виступів на практичних заняттях.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності при написанні самостійних робіт, а також у доповідях на конференції або публікаціях.

РОЗКЛАД КУРСУ

Тиждень навчання	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
1	1	Лекція	Вступ. Загальна характеристика мистецтва доколумбової Америки. Джерела	3		
2	2	Лекція	Ранні культури Мезоамерики. Мистецтво ольмеків	3	Усне опитування.	
3	3	Лекція	Мистецтво Теотіуакана та Центральної Мексики	3	Виступ на семінарі.	
4	2-3	Практичне заняття	Мистецтво ольмеків та Теотіуакана	3	Виступ на семінарі.	
5	4	Лекція	Мистецтво майя	3	Усне опитування.	

6	4	Практичне заняття	Мистецтво майя: архітектура, скульптура, живопис	3	Виступ на семінарі.	
7	5	Лекція	Мистецтво тольтеків та ацтеків	3	Аналіз творів.	
8	5	Практичне заняття	Мистецтво ацтеків: образ, символ і ритуал	3	Виступ на семінарі. Презентація. Контрольна робота.	
4	6	Лекція	Мистецтво давніх культур Анд: Чавін, Паракас, Наска, Моче	3	Аналіз творів. Джерела	
10	6	Практичне заняття	Мистецтво давніх культур Анд: Чавін, Паракас, Наска, Моче	3	Виступ на семінарі.	
11	7	Лекція	Мистецтво Тіуанако, Уарі та інків	3	Усне опитування.	
12	7	Практичне заняття	Мистецтво Тіуанако, Уарі та інків	3	Виступ на семінарі.	
13	2-7	Практичне заняття	Порівняльний аналіз мистецтва Мезоамерики та Андського регіону	3	Виступ на семінарі.	
14	8	Лекція	Вплив мистецтва доколумбової Америки на світове мистецтво	3	Письмова робота.	
15	8	Практичне заняття	Вплив мистецтва доколумбової Америки на світове мистецтво	3	Виступ на семінарі Контрольна робота.	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка	Критерії оцінювання здобувачів

Незадовільно (2)	Здобувач/ка вищої освіти не опанував матеріал курсу, не виконана більшість завдань. Пропуски рубіжного контролю, численні пропуски занять.
Задовільно (3)	Здобувач/ка вищої освіти в недостатньому обсязі опанував матеріал курсу, виконані роботи мають значні недоліки; погана відвідуваність лекційних і практичних занять.
Добре (4)	Здобувач/ка вищої освіти усвідомлює зміст, проблематику завдань курсу, але допускає неточності у використанні спеціальної термінології, є помилки у письмових роботах, виконанні усних завдань, замало ініціативи у пошуку краєзнавчого матеріалу.
Дуже добре (4+)	Здобувач/ка вищої освіти здатний узагальнювати й систематизувати матеріал з курсу, цікавиться і добре знає літературу з курсу. Утім допускає незначні помилки у викладенні матеріалу усно й письмово. Усі завдання курсу виконані вчасно і в повному обсязі.
Відмінно (5)	Здобувач/ка вищої освіти демонструє знання першоджерел та творів мистецтва, зацікавленість і ерудованість у тематиці курсу, уміння презентувати матеріал. Проявлено ініціативу і креативний підхід у підготовці до практичних занять, у самостійній роботі. Усі завдання курсу виконані вчасно й у повному обсязі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Рубель В.А. Історія цивілізацій Доколумбової Америки : навч. посіб. К. : Либідь, 2005. 504 с.
2. Талах В.М., Купрієнко С. А. Америка доколумбова. Збірка першоджерел. Київ : Видавець Купрієнко С. А., 2013. 248 с.
3. Miller, M. E. The Art of Mesoamerica: From Olmec to Aztec. 6th ed. London : Thames & Hudson, 2019. 288 p.
4. Miller, M. E. The Murals of Bonampak. Princeton : Princeton University Press, 1986. 176 p.
5. Pasztory, E. Teotihuacan: An Experiment in Living. Norman : University of Oklahoma Press, 1997. 285 p.
6. Stone, R. R. Art of the Andes: From Chavín to Inca. 3rd ed. London : Thames & Hudson, 2012. 272 p.
7. Paternosto, C. The Stone and the Thread: Andean Roots of Abstract Art. Austin : University of Texas Press, 1996. 280 p.

Інтернет-ресурси

The PARI Journal (Pre-Columbian Art Research Institute) - precolumbia.org/pari/journal.html

Heilbrunn Timeline of Art History (The Met) - metmuseum.org/toah

LibreTexts Humanities: *America before 1900: Beginner's Guide* (Українська версія) — ukrayinska.libretexts.org

Музеї

Національний музей антропології (Mexico City, Мексика) https://www.mna.inah.gob.mx/

Музей мистецтва Метрополітен (New York, NY, Сполучені Штати) https://www.metmuseum.org/departments/ancient-american-art

Музей Ларко (Pueblo Libre, Перу) https://www.museolarco.org/

Чилійський музей доколумбового мистецтва (Santiago, Чилі) https://museo.precolombino.cl/

Музей золота (Cundinamarca, Колумбія) https://www.banrepcultural.org/bogota/museo-del-oro

Музей Америки (Madrid, Іспанія) https://www.cultura.gob.es/museodeamerica/portada.html

Британський музей (London, Велика Британія) https://www.britishmuseum.org/

Дамбартон-Окс (Washington, DC, Сполучені Штати) https://www.doaks.org/visit/plan

Етнологічний музей (Berlin, Німеччина) https://www.smb.museum/museen-einrichtungen/ethnologisches-museum/home/

Всесвітній музей Лейдена (Лейден, Нідерланди) https://leiden.wereldmuseum.nl/

Museum aan de Stroom (Антверпен, Бельгія) https://mas.be/nl/content/kunst-van-amerika

Сайт з переліком музеїв https://galeriacontici.net/museum-portals/